

Prof. dr hab. Bogusław Sawicki
Katedra Turystyki i Rekreacji
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
Ul. Akademicka 15
20 – 950 Lublin

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Nowackiej pt. „Uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej na terenie gmin powiatu szydłowieckiego” pod kierownictwem prof. dr hab. Andrzeja Świecy, wykonanej w Zakładzie Geografii Regionalnej i Turyzmu na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Turystyka, a w tym organizacje turystyczne spełniły ważną rolę w kształtowaniu świadomości narodowej w okresie zaborów oraz odzyskaniu naszej wolności w roku 1918. Obecnie także należy doceniać jej rolę w patriotycznym i zdrowotnym wychowaniu młodzieży. Poza tym warto podkreślić, że turystyka jest gałęzią gospodarki, która w Polsce ciągle zyskuje na znaczeniu, ale wciąż zbyt słabo jest doceniana jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji. Właśnie dlatego administracja państwowa jak też regionalne i lokalne samorządy poprzez realizację marketingu terytorialnego powinny oddziaływać na poprawę warunków życia społeczeństwa zamieszkującego daną jednostkę administracyjną.

Badania marketingowe pełnią zatem znaczącą funkcję w diagnozie i prognozowaniu zjawisk społecznych na każdym etapie zarządzania przestrzenią turystyczną, a poznane walory turystyczne stanowią warunek *sine quonon* tworzenia innowacyjnego produktu turystycznego.

W kontekście powyższych stwierdzeń bardzo doceniam zadanie którego podjęła się Doktorantka, bowiem wybrany do opracowania powiat szydłowiecki charakteryzuje się największym w Regionie Mazowieckim odsetkiem progresywnego bezrobocia (37% w 2012 r.). Ponadto nawet w książce Zygmunta Krucza pt. „Geografia atrakcji turystycznych – Polska” poświęcono mu zaledwie pięć wierszy, wyodrębniając tylko takie ośrodki krajoznawcze jak Szydłowiec i Chlewiska. Zatem na prezentowane wyniki badań istnieje duże zapotrzebowanie społeczne i gospodarcze.

Oceniana dysertacja opracowana przez mgr Magdalenę Nowacką i przedłożona Wysokiej Radzie Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie stanowi oryginalne dzieło twórcze, które liczy 284 strony maszynopisu, a w tym zawiera 99 tabel, 80 rycin oraz 20 fotografii (większość wykonana samodzielnie). Zgromadzona bibliografia zawiera 210 publikacji naukowych, 14 witryn internetowych oraz 3 akty prawne (ustawy). Należy tutaj docenić bogactwo zgromadzonego piśmiennictwa i podkreślić dużą znajomość uwarunkowań prawnych pełniących rolę regulacyjną w gospodarce. Poza tym sporządzony przez Doktorantkę obszerny przegląd piśmiennictwa dobrze świadczy o jej wiedzy teoretycznej i umiejętności przejrzystego prezentowania złożonej problematyki, albowiem zjawiskiem określanym terminem turystyka zajmuje się wiele dyscyplin naukowych.

Recenzowane opracowanie składa się z siedmiu rozdziałów z wyodrębnionymi podrozdziałami drugiego a w części i trzeciego rzędu. W rozdziale pierwszym podano, że głównym celem były badania uwarunkowań rozwoju funkcji turystycznej w gminach powiatu szydłowieckiego, a procedura badawcza obejmowała:

- określenie uwarunkowań funkcjonowania turystyki w badanych gminach,
- identyfikację zasobów przestrzeni turystycznej, analizę procesów kształtowania przestrzeni turystycznej i ruchu turystycznego,
- rozwój produktu turystycznego,
- opinię mieszkańców odnośnie lokalnej turystyki.

Z pewnego punktu widzenia przydałaby się tutaj naukowa analiza roli starostwa powiatowego oraz samorządów gminnych w aktywizacji obszarów wiejskich. Jednak można zrozumieć, że badania na stopień nie mogą objąć wszystkiego.

W procesie badawczym Doktorantka stosuje adekwatne do istniejących potrzeb metody badań, a mianowicie:

- metodę analizy i krytyki pisemnej,
- metodę sondażu diagnostycznego,
- metodę statystyczną,
- metodę wielowymiarowej analizy porównawczej G. Gołębskiego do oceny atrakcyjności turystycznej.

Rozdział obejmujący ogólną charakterystykę obszaru badań jest bardzo ważny bowiem stanowi punkt identyfikacji oraz odniesienia wyników badań. Opracowano go z reguły poprawnie i syntetycznie, jednak w sytuacji kiedy użytki rolne stanowią 64,1% powierzchni powiatu zapewne warto byłoby zwrócić uwagę na strukturę powierzchni

gospodarstw rolnych, które są ważnym elementem absorpcji środków pomocowych Unii Europejskiej. Zgodnie z paragrafem 3 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej prowadzenie działalności agroturystycznej nie jest działalnością gospodarczą, a tym samym nie stanowi podstawy opodatkowania. W tym kontekście trudno zrozumieć dlaczego w powiecie szydłowieckim są tylko trzy gospodarstwa agroturystyczne.

Warto także wspomnieć, że w schemacie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich (Deklaracja z Cork – 1996) gospodarstwa agroturystyczne stanowią znakomitą mobilizację zasobów, tak ważną w procesie RESTRUKTURYZACJI rolnictwa. Jest to zarazem dywersyfikacja dochodów w oparciu o działalność nierolniczą (agroturystyka), jak i wejście na drogę wytwarzania produktów wysokiej jakości (żywność ekologiczna) oraz skrócenie łańcuchów dostaw (sprzedaż bezpośrednia agroturystom). Pragnę jednak podkreślić, że w kilku miejscach opracowania występuje nawiązanie do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Autorce dysertacji składam wyrazy uznania za wnikliwą analizę istniejących strategii rozwoju gospodarczego, a w tym turystyki na poziomie regionów, powiatów i gmin, bowiem w wielu opracowaniach naukowych to zagadnienie jest zupełnie pomijane. Z prezentowanych wyników badań można sądzić, że są to poprawnie sporządzone dokumenty, jednak biorąc za podstawę 37% bezrobocie w powiecie oraz prezentowane oryginalne badania, rysuje się zupełnie inny obraz z którego można sądzić, że o zapisach w strategii samorządy nie pamiętają albo świadomie ich nie realizują. Źródłem takiego wnioskowania są precyzyjnie wyliczone przez Doktorantkę funkcje turystyczne gmin według wskaźników Baretj'a i Defferta oraz Schneidera. Wynika stąd, że w gminach Jarzab i Mirów proces rozwoju omawianych funkcji jeszcze się nie rozpoczął, zaś w pozostałych gminach jest w początkowym stadium rozwoju. Można więc zadać pytanie jak te fakty mają się do zapisów w planowaniu strategicznym.

Dalsze podrozdziały rozdziału piątego są dowodem bardzo dobrego opanowania przez Autorkę tematyki marketingu w turystyce, bowiem analizuje i przedstawia tutaj syntezę takich zagadnień jak:

- klasyfikacja produktu turystycznego,
- marketing miejsca – wizerunek turysty,
- promocja powiatu szydłowieckiego przez produkt turystyczny – wydarzenie i jej wpływ na dalszy rozwój funkcji turystycznej obszaru badań,
- charakterystyka sylwetki turysty odwiedzającego powiat szydłowiecki.

Ze względu na temat dysertacji w rozdziale dotyczącym potencjału turystycznego zostały przedstawione walory turystyczne z uwagi na ich funkcje. Omówiono szczegółowo także zagospodarowanie turystyczne i dostępność komunikacyjną, czyli praktycznie wszystkie elementy składające się na atrakcyjność turystyczną, a jednocześnie będące jej miernikami. W sumie uwzględniono aż 23 cechy co można uznać za dobór zupełnie wystarczający dla metody służącej do wyliczenia syntetycznego miernika atrakcyjności turystycznej podanej przez G. Gołębskiego.

Warto nadmienić że w dzisiejszych czasach nieograniczonych możliwości technicznych nawet gmina Jarzab jako najsłabsza pod względem atrakcyjności turystycznej, może wypracować markowy i rozpoznawalny produkt turystyczny, który jest warunkowany odpowiednio rozwiniętym kapitałem ludzkim oraz kapitałem społecznym, czego nie uwzględnia cytowany powyżej syntetyczny miernik atrakcyjności turystycznej.

W niniejszym opracowaniu uwidacznia się duża pracowitość Doktorantki, bowiem zadała sobie wiele trudu docierając z ankietami nie tylko do turystów odwiedzających badany obszar, ale także zasięgnęła ankietowej opinii mieszkańców na tematy związane z wybranymi elementami przestrzeni turystycznej. W prowadzonych badaniach godnym odnotowania jest fakt wysokiego mniemania mieszkańców o dobrym zaangażowaniu lokalnych samorządów w promocję powiatu, kiedy w całym powiecie funkcja turystyczna jest słabo zarysowana lub nie istnieje. W tej sytuacji należałoby lepiej przyjrzeć się nie tylko pracy samorządów ale także działalności lokalnych Ośrodków Doradztwa Rolniczego oraz przeanalizować działalność miejscowych organizacji pozarządowych zajmujących się turystyką, a w tym agroturystyką.

Ostatni rozdział „Podsumowanie i wnioski” zajmuje aż osiem stron. Zapewne świadczy to o wnikliwości Autorki dysertacji doktorskiej, lecz nieco zaciera ostrość syntezy. Wydaje się, że słuszniejsze byłyby syntetyczne wnioski zawarte w kilku punktach.

Podsumowując całą dysertację należy podkreślić aplikacyjność przeprowadzonych i opisanych badań. Bez cienia wątpliwości oceniana praca powinna być udostępniona zarówno lokalnym samorządowcom, działaczom organizacji NGO jak i podmiotom rynkowym. Autorka wykazała się wielką pracowitością wynikającą z masy zgromadzonych wyników badań jak i wnikliwością opracowania. Rezultaty Jej pracy badawczej dobrze wpisują się w dotychczasową wiedzę, potrzeby rynkowe jak i nurt badawczy związany z aktualnymi przeobrażeniami ekonomicznymi i kulturowymi badanego obszaru recepcji turystycznej. Tabele i ryciny są przejrzyste i czytelne, a treść pracy napisana w dobrym zrozumiałym stylu.

Przeprowadzone badania można aplikować nie tylko w rozwoju lokalnej gospodarki turystycznej, lecz także w ochronie przyrody i środowiska, zdrowym stylu życia oraz w kształtowaniu przestrzeni powiatu sztydlowieckiego.

Generalnie układ merytoryczny rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Nowackiej, poza drobnymi uchybieniami, jest wystarczająco dobry. Poziom naukowy, wykorzystanie źródeł oraz wyniki przeprowadzonych badań świadczą o tym, że Doktorantka potrafiła w opracowaniu poprawnie połączyć często rozproszone fakty w interesujący łańcuch powiązań przyczynowo-skutkowych. Wartość pracy podnoszą przypisy prawidłowo dostosowane do uzasadnienia źródłowego.

W tak obszernym dziele Autorka nie uchroniła się przed małymi, wyżej opisanymi w recenzji uchybieniami. Można tu jeszcze wspomnieć o drobnych literówkach, niedociągnięciach cyfrowych w tabelach oraz nader częstym zwrocie typu „analiza wykazała”, a tymczasem to Autorka wykazała. To wszystko nie stanowi jednak istotnego problemu, ponadto momentami może być dyskusyjne i z pewnością jest do uniknięcia w zapewne planowanych publikacjach. Dzięki temu Autorka będzie mogła dalej doskonalić nabyte umiejętności samodzielnego myślenia, prowadzenia i opracowywania badań naukowych, przydatnych dla krajowej gospodarki.

Biorąc pod uwagę przytoczone wyżej fakty i opinie uważam, że rozprawa doktorska mgr Magdaleny Nowackiej stanowi oryginalne rozwiązanie naukowego problemu i spełnia warunki zapisane w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, art. 13). W związku z tym stawiam wniosek przed Wysoką Radą Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie o przyjęcie i dopuszczenie recenzowanej rozprawy do kolejnego etapu w procedurze przewodu doktorskiego.

Lublin, 06.06.2014 r.

Prof. dr hab. Bogusław Sawicki